

ERDÉSZETI ÉS GAZDASZATI LAPOK

a Magyar Erdész-Egylet

K Ö Z L Ö N Y E.

Hatodik évfolyam.

IV. füzet.

Aprilis 1867.

Promemoriák földművelésünknek közgazdasági érdekében.*)

Irta Hideghéthy Antal.

Földművelésünk esélyei a jövőre nézve.

Midőn gazdasági érdekeink már kérlelhetlen következetességgel haladnak a mindinkább sülyesztő ösvényen, melyen egész vagyoni értékünk kockáztatik: kötelességünknek tartjuk, hogy gazdasági helyzetünk teljes felismerésének tekintetéből a jövődönnek — legalább a közel jövőnek — ködfátyolán átható kilátásainkat a lehető esélyekre nézve constatirozzuk. E célra mindenekelőtt szükségesnek látjuk szoros figyelemben tartani azon kimutatott szempontot, hogy ez olcsósági krízis főleg a túltermelésből ered. És szemben ezen általános túltermeléssel, mely minden tekintet nélkül egyes országok és vidékek termési sikerére vagy hiányára, a világpiaczen kérlelhetlenül szabályozza a termékek árát, s így illetőleg a mienket is; leginkább csak a következő conjecturákban állapodhatunk meg:

Lehető, hogy azon államokban, melyek a világforgalomban lényeges tényezőkként szerepelnek, a közel jövőben is egyes éveknek nagyobb mérvű termékletlensége következik be, és ennek folyamában a felhalmozódott termékkészletek igénybe vétetvén, e keresettség azoknak árát is tetemesen emelni fogja; de ez oly esély, mely a mi rovásunkra is történhetik, a mint azt a legutóbbi időkben csakugyan elég szomoruan tapasztaljuk. Lehető továbbá, hogy valamely

*) Lapunk szűk határai nem engedvén, ezen jeles röpiratot, miként óhajtottuk volna, egész terjedelmében adni, mutatványképen belőle csak a következőket közöljük.

Szerk.

terjedelmesebb háborúk a gazdasági termékeknek s különösen a gabonának árát felszöktetnék, a mint azt a múlt tavaszon kitört háboruskodás csakugyan mindjárt meg is indította. De nem tekintvén azt, hogy ily állapotnak tartóssága az államok kimerültségénél fogva nem is gondolható, és még ez esetben is más oldalról igen valószínűleg sokszoros veszteségben és károsulásban részesülhetünk. Ezen esélyek mindegyike egyébiránt, bármi tekintetben is, csak alkalmilag s csak rövid időre képes az olcsóságot megszüntetni, de állandóbb fordulat eszközzésére nem alkalmas.

A folyó 1866-ik esztendő ez eshetőségeket szomorú valósággá alakította. Majdnem európaszerte beköszöntött a nagymérvű terméketlenség, melyben hazánk, mely egyes vidékek kivételével, általános közsegélyezésre szorult, fájdalom, a legsujtottabb. Vészteljesen vonult el fölöttünk a háború is, melynek következései csakis tágitották sebeinket. Ehez szegődvén még pénzjegyeink értékének tetemes csökkenése, bekövetkezett ugyan gabonaféle termékeinknek előbbi magas árkelete, de anélkül, hogy általában ennek hasznát láthatnánk, vagy pedig ebből a jövőendő normalis gazdasági viszonyok közt az előbbi olcsóság vissza nem kerülését legkevésbé is következtethetnénk.

Magas gabonárákra tartósan nem számíthatunk.

Sőt e rendkívüli s nem is óhajtható eshetőségek ellenében kellő figyelembe vonván a következőket:

a) hogy mindazon törekvéseknek, melyek nálunk az egyéb industrialis terménycikkek — mint például dohány, kender, len, komló — művelésének terjesztésére az újabb időkben történtek, mily nehéz akadályokkal kell küzdeniök; de hogy még átható sikerülésök esetében is mily aránytalanul csekély tér az, melyet ez ipar anyagoknak terjedelmesb művelése is a gabonatermeléstől el fog vonhatni;

b) hogy nálunk is alig fog valaki találkozni, ki a gabona olcsósága miatt földjét parlagon hevertetni fogja, s hogy a más államokbeli gazdák is ez általános tultermelés tekintetéből szorgalmukkal felhagyni nem fognak, sőt biztosan várható, hogy valamint még nálunk is — habár csak kisebb mértékben — de különösen az új világ-részekben milliányi holdak fognak még az eke alá hódolni;

c) hogy a folytonos terjeszkedő reáltudományok hatalma, az ő körébe eső és segédszárnyai alatt előre törekvő államokban, a meg-

levő gazdasági ipart, s ezzel a termelést még tovább is határtalanul fokozni fogja ;

d) hogy végre a mezőgazdaságnak már természetében fekszik, miszerint lényeges átalakulásokon csak hosszabb évek során juthat keresztül.

Mindezen fontos körülményeknek illő figyelembevétele azon meggyőződést érlelik meg bennünk, hogy megtörténhetik ugyan, miképen a gabonaárak a fent említett rendkívüli okoknál fogva, egyes rövid időközönként felszökkennek, a mint épen jelenleg is tapasztaljuk, de oly tartósan, mint a múlt évtizedben, vagy épen állandóan magas gabonaárakra számot nem tarthatunk ; s hogy ennél fogva rendes viszonyok közt, főleg gabonatermékeinknek a sokoldalon szülte olcsósággal kell még tartósan a jövőben is megküzdeni a világpiaczon.

Földmivvelésünk fejlesztésének főczélja : minél olcsóbban termeszteni.

Mezőgazdaságunknak e rendeltetése világosan kimutatja előttünk a főczélt is, melyre érdekeinek előmozdításában kétségtelenül törekednünk kellünk s ez abban áll, hogy termékeinket, minőségükhöz mérve, minél olcsóbban adhassuk ; ehez pedig mindenekelőtt szükséges, hogy azokat minél olcsóbban termeszthessük is.

A tényezők, melyek mezőgazdaságunkat erre lényegesen képesíthetnék, főleg kétfélék ; t. i. olyanok, melyek már természetüknél fogva közgazdasági államintézkedésektől függenek, vagy pedig saját mezőgazdasági törekvéseink által létesíthetők. Jelen feladatunk qualificatiójánál fogva csak az első rendűeket, az államintézkedés alá esőket tehetjük figyelmünk tárgyává.

Az olcsó termelésnek államintézkedések által elhárítandó akadályai.

Mezőgazdaságunk jelen helyzetének tárgyalásában kimutatván annak veszélyteljesen kóros állapotát, elismertük egyszersmind azt, hogy ez gyökeres orvoslást igényel. Mint ez orvoslati tanácsra hivatottnál szükséges, hogy a gyógymódra nézve is feladatunknak magas színvonalára lépjünk, és a józan orvosként elismerjük, hogy legelső teendőnk azon akadályoknak elhárításában áll, melyek a test-szervezet természetszerű functióinak utjában állanak.

Az eddig működött államkormányzati rendszer, mely nem a közgazdaság valódi érdekeinek erőteljes támogatását vette kiindulási

pontul, s nem a közjólét sikeres előmozdítását tűzte ki főczélul, hanem a mely már szervezeténél fogva is egy oly államháztartásra kényszerült, a mely az országnak vagyoni életerejét is már nagyrészt fölemészté, mint a földmivelés üdvös fejlődésének főakadálya, az elhárítandónak első sorában áll. S ennek kapcsában következik az uralkodó adórendszer.

Az adózási mérv és rendszer.

Az értetlenség mellett csak azon ellenséges indulat, melylyel köztudomásilag az államkormányzat közegei a földadó alapjául szolgáló katastrális becsük megállapításában, fokozva még a túlbuzgóság jutalmaztatásának biztos kilátásával, eljárak, képes kulcsát nyújtani a földadó azon nagyszerű mérvü megalapításának, melylyel az ország terhelhetik.

Tudva, hogy az ezen adómegalapítási eljárásra nézve a kormányközegeknek nyílt utasításai azt tartalmazták, hogy a földjövedelmi becsükben a 40 év előtti olesó gabonaárak veendőik alapul, s hogy az ezen alapon számítandó tiszta jövedelemnek a magyar korona területére 16 száztólíja proclamáltatott adótételül: egyszerű józan számítás mellett mindenki csak azt képzelhetné, hogy a becsü alapjául vett rendkívüli olesó — és a cataster behozatala idejében uralkodott magas árak közti különbségnél fogva, a mi földadónk mindenemü pótlékaival együtt, tényleg legfőlebb is a Németbirodalom legmagasabban megadóztatott államának, t. i. Poroszországnak földadója mértékét, azaz a tiszta jövedelemnek $9\frac{1}{2}$ száztólíját éri föl. Mily eredményt mutat azonban a száraz valóság?

Midőn e kérdésre válaszolnánk, nem vesszük figyelembe a terméketlenséggel sujtó éveket, mire nézve egyébiránt már az is elég nevezetes, hogy még a teljes terméketlenség sincsen, ha az péld. nem jégveréstől vagy nagyszerű vizáradástól származott, jogositva adómentességre. Kihagyjuk a számításból azon elég számos eseteket is, hol a fizetendő adóösszeg az egész tiszta jövedelmet igénybe veszi. A mint szintén tekintetbe nem vehetjük azon kivételes viszonyokat, melyekben a földbirtekosoknak sikerült adóilletéküket még a reclamatiók és superreclamatiók torturáin keresztül is mérsékelt határok közt megtarthatni.

Rendes mindennapi tapasztalásunk és meggyőződésünköl meritett válaszunk e kérdésre csak azon nyilatkozatban öszpontosulhat, hogy az adóösszeg, melylyel a mostani rendszer mellett a föld-

birtok terheltetik, általában és a nagy egészben véve, tényleg a föld valóságos tiszta jövedelmének legalább 50 száztólját emészti föl.

Ezen adózási mérv sokszorozva haladja túl azon adóztatási arányokat, melyek minden más, a közgazdasági elveket méltányosan számításba vevő államokban léteznek; sőt végzetlenül számos körülményeknél fogva még az örökös tartományi adóarányokkal sem tehető párhuzamba, mert azt is messze túlhaladja. Azon nyilvánvaló pusztítási progressio pedig, melylyel az ország mezőgazdaságát ennek tőkájében is már eddig elnyomorította, kézzelfoghatólag meggyőzhet minden államgazdát arról, hogy ez adózási rendszer mellett, tartósan már állami lét sem lehetséges: s hogy annál fogva ez, mint a nemzeti vagyoni főtényezőjének, a földművelésnek teljesen veszélyeztetője, a közgazdasági fejlődés első és minél előbb elhárítandó akadályaként tekintessék.

Az országban ezerekre megy a száma azon szeszgyáraknak, melyek a lefolyt évtized alatt, a túladóztatás súlya alatt, üzletük megszüntetésére kényszerültek; míg az északi Német- s különösen Poroszország még a trieszti piacon is nagy tért foglalt el előlünk szesziparának termékével. Napról napra kevesbülnek répaczukorgyáraink üzletei ugyanezen, a helyi viszonyokat semmi tekintetbe nem vevő túlterhelhetési módnak következtében. Eltekintve attól, hogy mennyi beruházott tőke válik így semmivé s vesz el a köztulajdonból, — eltekintve ez államgazdászati eljárásnak, már ugyan a kormánykörökben is, de csak post festa elismert, financia-politikai fonákságtól, — kiszámíthatlan azon veszteség, melyet e tényállapot magában a földművelésnek lényegében mindinkább előidéz. Mind a tudomány, mind a tapasztalás világosan kimutatják, mily nehéz helyzete van már magában véve a kivitelre utalt földművelésnek a tekintetből, hogy módját lelje természetű képességének tartósságát és állandóságát biztosítani. A szesz- és cukorgyártásnak, mint oly gazdasági iparágaknak, melyek által nyers termékeinknek éppen a természetesre legértékesebb része a földművelésnek megtartatnék, s ennél fogva mint a termőképesség fentartása leglényegesebb módjának korlátozása vagy éppen megsemmisítése a mezőgazdaságot éltető erejétől fosztván meg, ennek egészséges fejlődésére nézve lényegesen akadályul tekintendő. S ugyanezen közgazdasági érv harcol a lisztművekre vetett s a malomipar kellő fejlődésének gátul szolgáló magasb vasuti szállítási bér ellen is.

Helyén látjuk itt mezőgazdaságunk egészségesebb fejlődésének

a közintézkedéstől függő első rendű akadályai közt, ennek még egy hatalmas nyügét fölemlíteni, s ez az államnak nemzeti vámpolitikája, a mennyiben súlyával közvetve földmivelésünkre nehezedik.

A vámpolitikának a földmivelés rovására követett iránya.

Termesztményeink nagyobb részének értékesítésével a világpiacra lévén utasítva, földmivelési érdekeink ennél fogva általában ugyan a kereskedési szabadság irányába vonzanak bennünket. Nem kétkedünk azonban nyíltan bevallani meggyőződésünket azon közgazdasági elv igazságáról, hogy a belföldi mű- és gyáripár a legállandóbb s így legbiztosabb fogyasztója a nyers termékeknek. Világos bizonyosságát látjuk ennek épen a lefolyt három év általános olcsósági krisisében is, midőn például a nagyobb consummens műiparral bíró Franciaországban a mezőgazdasági termékek ára csak egy harmadával csökkent, míg az nálunk minden termékletlenség daczára felére alászállott. S e viszonynál fogva habár terhünkre esik is a silányabb műcikkeknék gyakran drágábban való vásárlására kényszerítve lenni, de a belföldi ipár fejlődésének bizonyos határig — t. i. az aequitásig — való védelmi ápolását mezőgazdaságunknak magasb és távolabb terjedő érdekeinél fogva helyén találjuk. Azonban átlépve látjuk az államnak vámpolitikájában e határt akkor, midőn a gyáripárnak vámvédelme oly fokon tartatik a külföld irányában, hogy ez, t. i. a külföld közgazdasági érdekei egyensúlyának oltalmazása tekintetéből okadatoltnak tarthatja, gazdasági termékeinknek bevitelét lényegesen megnehezíteni; a mint ez például a többi közt borunkkal történik, mely a szomszéd német vámegeyesületből e módon úgy szólván kizárva tartatik. Az állami vámpolitikának e nemű rendszere az egész közvagyónállapotra határozottan pusztító hatással kell, hogy legyen. Mert midőn ezáltal a földmivelésnek jóléte gátoltatik, sőt aláásatik, a gazdák nagy osztályának az iparcikkeknékben való fogyasztási képessége is mindinkább csökken. E csökkenéssel pedig magának a világforgalmi concurrentiára képtelen, és épen ennél fogva a belföldi fogyasztásra szorult mű- és gyáripárnak életföltétele is megsemmisítettetik. A vámpolitikának ily fokozatu védvám rendszere tehát az, melyet mezőgazdaságunk viszonyaira nézve lényegesen káros befolyásnak, és szükségképen mellőzendőnek tartunk.

A földmivelés érdekeinek minden más iparérdekeknek való alárendeltetése.

A mezőgazdaság s különösen annak műipara legalább is ugyanazon physical munkát, s értelmi törekvést és szorgalmat igényel, mint bármely más ipar, sőt eredményeiben sokkal több esélyeknek van kitéve. S mindemellett, hogy közgazdaságunknak sulypontját képezi, nem valami előnyösség az, a mit az államintézkedéseknél számára igénybe venni óhajtunk. Hanem midőn a monarchiában mindeddig követett államgazdasági rendszereknek, melyeknek mind-egyikében a földmivelés érdekei a többi iparérdekeknek egyenesen feláldoztattak, azon eredményével állunk szemben, hogy mind az egyik, mind a másik a pusztulás örvényének szélére jutott: a jövőre való mindazon államintézkedéseknél, melyek a közgazdaság állapotának egészségesebb alapokra való helyezését veszik célba, azon vezérelvet tartjuk általánosan és szükségképen elfogadandónak és követendőnek, mely mind a direct és indirect adóztatási terhekben, mind pedig egyéb közviszonyi érdekekben a mezőgazdasági iparnak minden más iparágakkal és kereseti módokkal való méltányos egyenlőséget biztosítson.

A termékek szállításának aránytalan drágasága.

A gazdasági termékeknek szállítása szintén a termelés költségeinek rovására esvén, ennek drágítására kétségkívül igen lényeges befolyást gyakorol. Midőn tehát mezőgazdaságunk üdvös fejlődésének főszempontját az olcsó termelésben látjuk, nem mulaszthatjuk el egyrészt az államsegedelemben részesülő szállítási közegeknek példátlan magas tarriffáját, másrészt pedig azon vasutvonaloknak, melyek kiválóan termelő vidékeinknek a világpiaczczal való célszerűbb s olcsóbb összeköttetését eszközölnék, nélkülözését, mint mezőgazdaságunk kellő fejlődhetésének szintén egyik fontos akadályát kijelölni.

(Vége következik.)

A vigályítás. (Duchforstung.)

Minden fanövénynek azon időközben, míg csemetéből használható fává növi ki magát, növekvésének folytatására, életének gyorsuló kifejtésére, gyökérzetének és koronájának szétterjesztésére mennél tovább, annál nagyobb térre van szüksége.